

Risstalasjuoda, ásko, iellemvuojno ja etihka

oahppopládna, sáme pládna

Dette er en lulesamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på bokmål.

Njuolgadustjála Máhttodepartementas mierreduvvam 15.11.2019.
Eksábmaárnik Máhttodepartementas mierreduvvam 29.06.2020.

Fámon 01.08.2020 rájes

Fága birra

Fága relevánsa ja guovdásj árvo

RÅIE la guovdásj fáhka dádjadittjat ietjas, iehtjádiit ja væráldav ietjas birra. Máhto baktu iesjguhtiklágásj ásko ja iellemvuojuo birra galggá oahppe ávdđánahttet dájdojt viessot moattebelakvuodajn sebrudak- ja barggoiellemín. RÅIE galggá áhpadit oahppij etihkalattjat reflektierit ja viehkkén ávdđánahttet oahppij jiermev árggabiejven ja gá sebrudakhásstalusajt duosstu.

Gájka fága galggi áhpadusa árvvovuodov duohtan dahkat. RÅIE:n giehtadaláduvvi árvvoássje áskulasj ja filosáfalasj árbbedábij ja idiejaj vuodon ja dákkár árbbedábij ja idiejaj átsádime baktu. Oahppe galggi oahpásmuvvat árvojda ma li skávlá ja sebrudagá vuodon, ja gáktu da li iesjguhtik áskujn ja iellemvuojuojn nanniduvvam. Dá li árvo dagu vieledit ulmusjárrov ja luondov, vuojnjanfriddjavuohta, guojmmegieresvuoha, ándagis luojttem, avtaárvulasjuoha ja solidaritiehhta. Fáhka galggá vájkkudit jut oahppe oahppi risstalasj ja humanismalasj árvojt ja árbbedábij ja gáktu dá li ájgij tjadá rievddam. Fáhka galggá oahppijda vaddet máhtov almasjriektáj birra ja diedulasjuodav ulmusjárvo birra vuodoárvvon, ja dat galggá dilev láhtjet nubbe nuppev vieledit, gierddisvuohaj ja demokratijjalasj vájkkudibmáj.

Árvo majt ulmmeaparagráffa gávvit, li aj sáme árvo ja galggi guoskat RÅIE áhpadibmáj. Fága vuodon galggá liehket gájksáme perspektijvva ja imeálmukperspektijvva.

Áhpaduslágan la mierreduvvam jut risstalasjuoha, ietjá væráltásko ja iellemvuojuo galggi ávdđánbuvteduvvat objektijvalasj, lájttális ja pluralismalasj láhkáj áhpadusan.

Dasi duodden li ietjá gájbbádusa fáhkaj lágan ma tjuovvu § 2-4. Risstalasjuoda, ásko, iellemvuojuo ja etihka fáhka áhpadus ja § 2-3 A Bessat dájmajs jnv. áhpadusan.

RÅIE oahppoplánan máhtti risstalasjuoha, imeálmukásko, juvdávuoha, isláma, buddhissma, hinduissma, sikhisma, ádåaskulasjuoha ja iellemvuojuo humanissma giehtadaláduvvat sihke sierra ja aktan. Ábbálattjat galggi oahppe buoragit oahpásmuvvat áskulasj ja iehpeaskulasj iellemvuojuo moattebelakvuohaj. Suláj bielle áhpadusájges fágan galggá risstalasjuoda máhttj aneduvvat.

Oahppopládna la tjanádum sáme árvojda, giellaj, kultuvrraj ja sebrudakiellemij.

Guovdásj elementa

Åskojsa ja iellemvuojsnojsa oahpásmuvvat

Fáhka galggá vaddet máhtov ja dádjadusáv risstalasjvuoda ja ietjá åskojs ja iellemvuojsnojs birra bájkálatjtat, nasjávna ja globála dásen ja individda-, juogos- ja árbbedáhpedasen. Oahppe galggi bessat oahppat gáktu risstalasjvuohta ja ietjá åsko ja iellemvuojsno gulluji histávrasj prosessajda ja gáktu da gulluji aktan sebrudagá rievddamijda ja kultuvrraárbba. Oahppe galggi oahpásmuvvat åskojs ja iellemvuojsnojs moattebelakvuohtaj, ja iesjguhtiklágásj árbbedábj sissnásaj moattebelakvuohtaj. Fáhka galggá vaddet vuodov reflektieritjit ienepláhko-, unnepláhko- ja iemeálmukperspektivaj badjel Vuonan.

Åskojs ja iellemvuojsnojs átsádibme iesjguhtiklágásj metávdáj milta

Oahppe galggi guoradallat ja átsádit risstalasjvuoda ja ietjá åskojs ja iellemvuojsnojs moattebelak fenomenan iesjguhtiklágásj metávdáj milta. Sijá dádjadus åskojs ja iellemvuojsnojs vijddán ja hástaluvvá gáldoj, nármaj ja definisjávnná fámo analijsa ja lájttális refleksjávna baktu. Dábddát iesjguhtiklágásj vuojsnojs ja definisjávna åskojs ja iellemvuojsnojs gáktuj gullu guovdásj elemæntaj ja la ájnas dádjadit ja moattebelakvuodav giehtadallat.

Eksistensiála gatjálvisáj ja vásstádusáj átsádibme

Fágan la sáhka iesjguhtiklágásj vuogij birra gáktu ulmutja li ássijda lahkanam vuojsnojs, identitiehta ja duohtavuoda gáváj ma guoski åskojsa, iellemvuojsnojsa, etihkkaj ja filosofijaj. Fáhka galggá dilev láhtjet refleksjávna, filosofalasj ságastallamij ja imájdallamij eksistensiella gatjálvisáj guoradallama tjadá. Oahppe galggi buktet giehtadallat ássijit man birra la edna rijddo.

Buktet iehtjádij perspektivajt vuojsnet

Fáhka galggá oahppijda vaddet máhttelisvuodav ávddánahtátjit ietjasa vuojsnojs ja miellaguottoj gá iejvvi iehtjádijit sisbiele- ja álggolin-perspektivaj ja dialávgáj ja refleksjávna baktu sæmmilágásjvuodaj ja sieradásaj badjel. Návti galggá fáhka liehket manen vájkkudittjat jut oahppe ávddánahtti berustimev iehtjádijis ja sijájt vieledi berustik kultuvrasj, sosiála, åskulasj jali iellemvuojsnulasj duogátjis. Fáhka galggá vájkkudit jut oahppe ávddánahtti moattebelakvuoda máhtudagájt. Sáme perspektivaj gulluji dási. Tiemá tjanádum sjiervijda ja doajmmamáhtukvuodajda gulluji aj dási.

Etihkalasj refleksjávna

Oahppe galggi máhttet identifiserit etihkalasj dilemmaj ja árvvaladdat morálasj ássijit ietjasa vásádusduogátja, empatijalasj dáldoj ja iesjguhtik

etiikkalasj modellaj ja moallánagáj viehkijn. Etiikkalasj refleksjávnná vaddá máhttelisvuodav giehtadalátjit stuorra ja smáves ássijit, riidojt ja hásstalusájt majna la merkadus skávlåsebrudahkaj, árggabiejviellemij ja globála sebrudahkaj. Filosáfalasj ájadallamvuoge vaddi oahppijda ræjdojt analysierit argumentierimijt ja tjuottjodusájt.

Fágajgasskasasj tiemá

Álmmukvarresvuohhta ja bierggim

RÅIE:n merkaj fágajgasskasasj tiebmá álmmukvarresvuohhta ja bierggim ahte oahppe galggi bessat átsádit eksistensiella gatjálvisájt ja vásstádusájt. Barggo RÅIE-fágajn vaddá oahppijda máhtov ulmusjárvo birra ja gáktu dát nanniduvvá iesjguhtik áskujn ja iellemvuojnojn. Fáhka la fáron ávdđánahttemin oahppij dájdojt reflektierit etiikkalasj ássij ja tjuolmaj badjel ma guoski identitiehttaj, sjærvváj, seksualitiehttaj ja psykalasj varresvuohhtaj.

Demokratijja ja viesátguojmmevuohhta

RÅIE:n merkaj fágajgasskasasj tiebmá demokratijja ja viesátguojmmevuohhta ahte oahppe galggi sæbrrat etiikkalasj refleksjávnnáj ja hárijidallat ássjev moattet perspektijvas gehtjadit. RÅIE la fáron nannitjit oahppij dájdojt giehtadallat hásstaliddje ássijit ja liehket rahpasa iehtjádij vuojnojda moattebelak sebrudagán. Etiikkalasj refleksjávnnáj oassálasstema baktu oahppe bukti problematisierit fámov ja álggodisvuodav ja gatjálvisáj baktu hásstalit dábálasj nármaaj duohtavuodav.

Guoddelis ávdđánibme

RÅIE:n merkaj fágajgasskasasj tiebmá guoddelis ávdđánibme ahte oahppe galggi bessat átsádit eksistensiella gatjálvisájt ja sæbrrat etiikkalasj refleksjávnnáj luondo birra ja ulmutja saje birra luondon. Dat merkaj oahppe máhtti reflektierit gáktu ulmusj, birás ja sebrudahka vájkkudi nubbe nubbáj, ja gáktu máhtti vásstálattjat välljit.

Vuodotjehpudagá

Njálmásasj tjehpudagá

Njálmásasj tjehpudagá RÅIE:n la buktet gulldalit, subtsastit, ávdđánbuktet ja ságastallat fágalasj tiemáj birra, ja máhttet ietjas vuojnoj ávdås argumentierit ja ássjev moattet perspektijvas gehtjadit. Njálmásasj tjehpudagá merkahi aj adnet buojkuldagájt ma li fáhkaaj tjanádum átsáditattjat, árvalattatjit ja reflektieritjit fága máhttosuorgij badjel. Njálmásasj tjehpudagá li duodden buktet iesjguhtiklágásj vuojnojt ávdđánbuktet ja argumentierit daj ávdås filosáfalasj ságastallamvuogij ja filosáfalasj aktan doajmmama ja refleksjávnná baktu. Njálmásasj tjehpudagáj ávdđánibme vuolggá buktemis

ságastallat tiemá birra gitta komplæksa fágalsj tjuolmaj ávddånbuktemij ja árvvaladdamij . Dát merkaj aj mañenagi buktet adnet ienep fáhkabuojkuldagájt ávddånbuvtátjit ja árvustalátjit ietjas dádjadusáv. Njálmásaj tjehpudagá merkaj aj mañenagi ávddånahttet dájdojt iehtjádijda gulldalit.

Buktet tjället

Buktet tjället RÅIE:n merkaj buktet adnet tjället- ja gávvgielav guládalátjit ja ávddånahtátjit máhtov áskoj, iellemvuojnoj ja etihka birra. Tjehpudahkaj gullu aj buktet átsádit iesjuhtiklágásj vuojnojt ja argumentierit iesjuhtiklágásj vuojnoj vuosstij ja ávdås. Dat aj sisadná buktet adnet fágaj spesifihka buojkuldagájt tjálalasj bargojn ja máhttet árvustallat ietjas oahppamav gá fágalsj tevstaj barggi. Tjällettjehpudagá ávddånibme fágan vuolggá buktemis subtsastit ja gávvidit gitta buktet fágalsj tjuolmajt átsádit. Dát merkaj oahppe tjálalasj bargojn mañenagi adnegáhti ienep fágaj spesifihka buojkuldagájt ja iesjuhtiklágásj gálđojt ávddånahtátjit máhtudagáv árvustalátjit ietjas oahppamav gá fágalsj tevstaj barggi.

Buktet låhkåt

Buktet låhkåt RÅIE:n merkaj vásedit ja dádjadit iesjuhtiklágásj áskulasj ja filosáfalsj tevstajt. Dat sisadná aj reflektierit tevstaj, gávvsij, symbávláj ja ietjá ávddånbuktemij badjel ja dálkkut dajt. Dasi gullu aj buohtastahttet ja systematisierit diedojt ja lájttálisát árvustallat gálđojt. Låhkåmtjehpudagá ávddånibme RÅIE:n vuolggá buktemis dádjadit álkkes tevstaj sisanov gitta buktet analysierit ja árvustallat komplæksa tevstaj hámev ja sisanov. Dat merkaj aj ienebut dádjadit fáhkabuojkuldagájt ja buktet gávnnat, adnet ja árvustallat iesjuhtiklágásj diehtogálđojt.

Buktet riekknit

Buktet riekknit RÅIE:n merkaj buktet adnet ja dádjadit ájggelinnjajt áskoj ja iellemvuojnoj gávvidimij aktijvuodan. Dat merkaj aj dádjadit gáktu máhttá statistihkajt ja tabellajt adnet. Riekknimtjehpudagá ávddånibme fágan merkaj mañenagi buorebut dádjadit statistihkalsaj materiálajt ja tabellajt ja daj badjel reflektierit.

Digitála tjehpudagá

Digitála tjehpudagá RÅIE:n merkaj buktet adnet digitála ressursajt ietjas hábbmijiddje bargon. Dat sisadná aj buktet áttjudit diedojt áskoj ja iellemvuojnoj birra digitála gálđojn ja diedojt dálkkut ja lájttálisát árvustallat. Digitála tjehpudagá ávddånibme fágan vuolggá adnemis álkkes aktij biedjamiit tevstas, jienas ja gávås gitta buktet stiellit ja árvustallat moattebelak digitála buktagijt maj baktu fágalsj tiemájt ávddån buktá.

Digitála jiermme maŋenagi ávddán gá ienep etihkalattjat reflektieri gáktu digitála ressursa aneduvvi.

Máhtudakulme ja árvustallam

4. jahkedáse máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme 4. jahkedáse maŋnela

Áhpadusá ulmme le oahppe galggá máhttet

- átsádit ja gávvidit gáktu risstalasjuohta ja ietjá ásko ja iellemvuojno ávddán báhti bájkálattjat ja regionála dásen
- ságastallat risstalasj árbbedábe guovdásj subttasij ja ásskodádjadusáj birra ja dajt ávddán buktet
- ságastallat lulle- ja allevrálda áskulasj árbbedábij guovdásj subttasij ja ásskodádjadusáj birra ja dajt ávddán buktet
- buohtastahttet ja ávddánbuktet sáme árbbedábij, risstalasjuoda ja ietjá ásko- ja iellemvuojnnoárbbedábij jábijt ja basijt kultuvrraárbben
- ságastallat risstalasjuoda ja ietjá áskoj ja iellemvuojnoj estetihkalasj ávddánbuktemij birra ja dajt ávddán buktet
- adnet álkkes fáhkabuojkuldagájt gá áskoj ja iellemvuojnoj barggá
- ieridit iesjuhtiklágásj máhttogáldoj gaskan mij guoská ásskuj ja iellemvuojnnoj
- gávvidit ja ságastallat duon dán vuoge birra gáktu aktan viessot familljan ja sebrudahkan
- iehtjádij siegen barggat ja ságastallat sáme árbbediedoj ja práksisij birra
- identifisierit etihkalasj ássijit ja reflektierit daj badjel
- átsádit ulmuttij iellemvuoge ja ressursaano etihkalasj bielijt ja ságastallat daj birra
- oahpásmuvvat ietjas ja iehtjádij ájádusájda, dábdoida ja vásádusájda ja gaskostit dajt.
- ságastallat majt ulmusjárvo, vieledibme, gierddisvuohta ja sáme riektá merkahi ja gáktu da vájkkudi mijá aktanviessomij

Áhpadattijn árvustallam

Áhpadattijn árvustallam galggá viehkken ávdedit oahppamav ja fáhkamáhtudagáv ávddánahttet. Oahppe vuosedi ja ávddánahtti máhtudagáv RÅIE:n 1.–4. dásen gá gaskosti máhtov áskoj ja iellemvuojnoj birra lahka birrasin ja væráldin. Oahppe vuosedi ja ávddánahtti aj máhtudagáv RÅIE:n gá imájdalli ja átsádi etihkalasj ja filosáfalasj ássijit iehtjádij siegen. Ja de vuosedi ja ávddánahtti máhtudagáv gá álkkes fáhkabuojkuldagájt adnegáhti. Áhpadiddje galggá dilev láhtjet oahppijoassálasstemij ja arvusmahttet

oahppamiellaj fágan njálmálasj, tjálasj, estetihkalasj, praktihkalasj, stoagoslágásj ja digitála barggamvuogij. Áhpadiddje ja oahppe galggi ságastallat oahppij ávddánime birra RÅIE:n. Oahppe galggi bessat gæhttjaladdat. Dajna máhtudagájn mav oahppe vuosedi, galggi bessat moalgget majt ietjasij mielas bukti, ja majt buorebut nahki gá ávddála. Áhpadiddje galggá bagádallat ienep oahppama gáktuj ja áhpadimev hiebadit navti váj oahppe bessi bagádallamij milta vijdedit ietjasa máhtudagáv risstalasjvuoda, ietjá áskoj, iellemvuojnoj ja etihka birra.

7. jahkedáse máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme 7. jahkedáse maŋŋela

Áhpadusá ulmme le oahppe galggá máhttet

- tjielggit risstalasjvuoda ja ietjá áskoj ja iellemvuojnoj histávrváv Sámen ja Vuonan, aj málssomav risstalasjvuohťaj, ja nasjávnrálasj unneplágoj ássko- ja iellemvuojnohistávrváv
- gávvidit ja ávddánbuktet nágin guovdásj rituála práksisijť ja etihkalasj nármať risstalasjvuodan
- gávvidit ja ávddánbuktet nágin guovdásj rituála práksisijť ja etihkalasj nármať lulle- ja allevrálda áskoj ja iellemvuojnoárbbedábijn
- átsádit ja buohťastahťtet tevstajť ja materiella javllamusáťť gállđon máhtťuj kulturárbe birra mij la risstalasjvuohťaj ja ietjá ássko- ja iellemvuojnodábijda tjanádum
- buohťastahťteť ja ságastallat árbbedábálasj máhtoj ja práksisijť birra iesjguhtik guovlojn Sámen
- adnet fáhkabuojkulđagáťť gá áskoj ja iellemvuojnoj barggá
- tjielggit áskoj, iellemvuojnoj ja sáme sebrudagáj iesjguhtiklágásj vuojnoťť mánnávuohťaj, familljaj ja aktanviessomij
- adnet filosáfalasj ájadallamvuogijť ságastallamin ja imájdallamin
- ságastallat ja gaskostit etihkalasj idiejajť áskoj ja iellemvuojnoj árbbedábij guovdásj ulmutťijs
- ságastallat ja gaskostit filosofijjahistávrvá guovdásj ulmutťij etihkalasj idiejajť
- átsádit ja gávvidit ietjas ja iehtjádij perspektijvajť etihkalasj dilemmajñ ma guoski árggabiejve ja sebrudagá hásťťalusájda
- reflektierit eksistensiella ássijť birra ma guoski ulmutťij iellemvuohkáj ja bierggimláhkáj ja ednama boahťteájggáj
- tjielggit majť ulmusjriekťá merkahi iemeálm mugij riekťájda, moalgedim- ja ásskofridđjavuohťaj ja áskulasj unneplágoj dilláj Sámen ja Vuonan

Áhpadattijn árvustallam

Áhpadattijn árvustallam galggá viehkken ávđedit oahppamav ja fáhkamáhtudagáv ávđđánahttet. Oahppe vuosedi ja ávđđánahtti máhtudagáv RÅIE:n 5., 6. ja 7. dásen gá guoradalli ja dádjadi áskojť ja iellemvuojnoťť ja

reflektieriji eksistensiella ja etihkalasj ássjij badjel. Máhtudahka ávdđán boahťá gá oahppe vuosedi dádjadusáv gáktu ásko ja iellemvuojno li oassen histávrrálasj prosessajs nasjávna dásen. Oahppe vuosedi ja ávdđánahtti aj máhtudagáv gá fága guovdásj buojkuldagájt adni. Duodden vuosedi ja ávdđánahtti aj máhtudagáv gá ságastallamijn ja dágástallamijn ávdđánbukti ietjasa vuojnojt ja vuosedi bukti ássjev moattet perspektijvas gehtjadit. Áhpadiddje galggá dilev láhtjet oahppijoassálasstemij ja arvusmahttet oahppamiellaj fágan njálmálasj, tjálalasj, praktihkalasj ja digitála barggamvuogij. Áhpadiddje ja oahppe galggi ságastallat oahppij ávdđánime birra RÅIE:n. Oahppe galggi bessat gæhttjaladdat. Dajna máhtudagájn mav oahppe vuosedi, galggi bessat moalgget majt ietjasij mielas bukti, ja majt buorebut nahki gá ávdđála. Áhpadiddje galggá bagádallat ienep oahppama gáktuj ja áhpadimev hiebadit navti váj oahppe bessi bagádallamij milta vijdedit ietjasa máhtudagáv ja dádjadusáv risstalasjuoda, ietjá áskoj, iellemvuojno ja etihka birra.

10. jahkedáse máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme 10. jahkedáse maŋŋela

Áhpadusá ulmme le oahppe galggá máhttet

- átsádit ja ávdđánbuktet risstalasjuoda ja ietjá ássko- ja iellemvuojnoárbbedábij guovdásj dábdomerkajt ja gánná væráldin da gávnnuji uddni
- átsádit ja árvvaladdat gáktu risstalasjuohta ja ietjá ásko li oassen histávrrálasj rievddadime prosessajs globála ja rijka dásen
- guoradallat ja ávdđánbuktet iellemvuojno humanismav ja ietjá iehpeáskulasj iellemvuojno guovdásj idiejajt
- átsádit ja ávdđánbuktet áskulasj moattebelakvuodav ja áskulasj práksisijt sajjáduvvam ásskosebrudagáj álggolin
- tjielggit ja reflektierit ietjá iemeálmugij ássko- ja iellemvuojnoárbbedábij badjel
- adnet ja árvvaladdat fáhkabuojkuldagájt áskoj ja iellemvuojno ja sáme vuojŋŋalasj árbbedábij birra
- buohtastahttet ja lájttálasat árvustallat iesjguhtiklágásj máhttogáldojt áskoj ja iellemvuojno birra
- tjielggit risstalasjuoda ja ietjá áskoj ja iellemvuojno iesjguhtiklágásj vuojnojt sjiervijda ja seksualitiehttaj ja reflektierit daj badjel
- átsádit ja ávdđánbuktet gáktu risstalasjuoda ja ietjá áskoj ja iellemvuojno elementa báhti ávdđán medijájn ja populerra kultuvran
- átsádit etihkalasj idiejajt áskoj ja iellemvuojno árbbedábij guovdásj ulmutjijs
- átsádit filosofijjahistávra guovdásj ulmutjij etihkalasj idiejajt ja adnet idiejajt árvvalattatjit ájggeguovddelis etihkalasj ássjij birra
- átsádit ietjádij perspektijvav ja giehtadallat ietjá vuojnojt ja dágástallamav

- reflektierit eksistensiella gatjálvisáj badjel ma guoski bajássjaddat ja viessot moattebelak ja globála sebrudagán
- identifisierit ja árvvaladdat etihkalasj tjuolmajt ma iesjguhtiklágásj guládallamvuogijda guoski
- identifisierit ja árvvaladdat guoskavasj etihkalasj tjuolmajt ma guoski almasjriektájda, iemeálm mugij riektájda, guoddelisvuohčaj ja hæjosvuohčaj

Áhpadattijn árvustallam

Áhpadattijn árvustallam galggá viehkken ávdedit oahppamav ja fáhkamáhtudagáv ávddánahttet. Oahppe vuosedi ja ávddánahtti máhtudagáv RÅIE:n 8., 9. ja 10. dásen gá guoradalli ja dádjadi áskoht ja iellemvuojnoht ja reflektieriji eksistensiella ja etihkalasj ássij badjel. Oahppe vuosedi ja ávddánahtti aj máhtudagáv gá adni máhtojt áskoht, iellemvuojnoht ja etihka birra oahpes ja amás aktijvuodajn. Duodden vuosedi ja ávddánahtti máhtudagáv gá adni gálđojt lájttálasát, tjielggiji iesjguhtiklágásj vuojnoht ja reflektieriji gatjálvisáj badjel maj badjel la edna rijddo. Mañutjissaj vuosedi ja ávddánahtti máhtudagáv gá adni ja árvvaladdi fágallasj buojkuldagáht. Áhpadiddje galggá dilev láhtjet oahppijoassálasstemij ja arvusmahttet oahppammiellaj ja barggat RÅIE:jn njálmálasj, tjálasj, praktihkalasj ja digitála barggamvuogij. Áhpadiddje ja oahppe galggi ságastallat oahppij ávddánime birra RÅIE:n. Oahppe galggi bessat gæhttaladdat. Dajna máhtudagájn mav oahppe vuosedi, galggi bessat moalgget majt ietjasa mielas bukti, ja ietjas fágallasj ávddánime badjel reflektierit. Áhpadiddje galggá bagádallat ienep oahppama gáktuj ja áhpadimev hiebadit navti váj oahppe bessi bagádallamij milta vijdedit ietjasa máhtudagáv ja dádjadusáv risstallasjvuoda, ietjá áskoht, iellemvuojnoht, etihka ja filosofijja birra.

Loahppaárvustallam

Ábbálasjkarakterra galggá gávvidit oahppe ábbálasj máhtudagáv RÅIE:n gá álli 10. dáse áhpadimev. Áhpadiddje galggá plánit ja dilev láhtjet váj oahppe bessi vuosedit ietjasa máhtudagáv málsudahkes vuogij majda gulluji refleksjávnná ja lájttálas ájádallam iesjgeŋga dilijn. Áhpadiddje galggá biedjat karakterav RÅIE:n máhtudagá milta mav oahppe la vuosedam gá la máhtojt ja tjehpudagáht aktan adnám.

Árvustallamárnik

Ábbálasj árvustallam

10. jahkedáse mañjela: Oahppijn galggá akta ábbálasjkarakterra.

Eksámen oahppe

10. dásse: Oahppe máhtti njálmálasj eksábmaj vuorbáduvvat gárvedimásijn. Njálmálasj eksámav dahká ja sensurieri bájkálattjat.

Eksámen privatista

10. dásse: Gehtja doajmme árnigav állessjattugij vuodoáhpadusá hárráj.